

AHLÂK-I NÂSİRÎ

Nasîruddin TÛSÎ

Çeviren: Murat DEMİRKOL

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Asıl adı Muhammed b. Muhammed b. Hasan olan Nasiruddin Tûsî, 1201 yılında, bugünkü Meşhed şehri içinde kalan Tus şehrinde doğmuş, 1274 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Cengiz Han'ın çocuklarının İran'ı istila ettiği dönemde genç yaşta olan Tûsî, güvenli bir hayat sürdürmek için İsmaililerin hâkimiyetinde olan Alamut Kalesine sığındı. Birçok ilmî eserini 25 yıl yaşadığı Alamut'ta yazdı. Moğol hükümdarı Hülagu'nun Alamut devletine son vermesiyle ilmî çalışmalarını Hülagu'nun himayesinde Meraga'da devam ettirdi. Bu şehirde bir rasathane kurdu ve yerleşke içinde bilim insanlarını bir araya getirerek felsefe, doğa bilimleri, matematik ve astronomi dâhil birçok ilim dalında çalışmalar yapılmasına öncülük etti. İbn Sînâ felsefesinin en büyük temsilcisi ve şarihi olarak ün salan Tûsî, felsefede *Şerhu'l-İşârât*, kelimada *Tecrîdü'l-İtikâd* ve ahlakta *Ahlâk-ı Nâsirî* adlı eserleriyle bilim ve düşünce tarihinde derin izler bıraktı. Yüzlerce eser veren Tûsî, sonraki dönem felsefe ve kelamının en etkili âlimlerinden biri olması yanında matematik ve astronomi araştırmalarıyla da bilim tarihinde önemli bir yer işgal etmiştir.

Nasiruddin al-Ṭūsî, whose real name was Muhammad b. Muhammad b. Hasan, was born in 1201 in the city of Tus, which is today's Mashhad, and died in Baghdad in 1274. As a young man during the invasion of Iran by the children of Genghis Khan, to live a safe life he took refuge in Alamut Castle, which was under the rule of the Ismailis. He wrote many of his scientific works in Alamut, where he lived for 25 years. After the Mongol ruler Hulagu put an end to the Alamut state, he continued his scientific studies in Meraga under the patronage of Hulagu. He established an observatory in this city and brought together scientists in the campus, pioneering the study of many branches of science, including philosophy, natural sciences, mathematics, and astronomy. Ṭūsî, who became famous as the greatest representative and commentator of Avicenna's philosophy, left deep traces in the history of science and thought with his works such as *Sharh al-Ishârât* in philosophy, *Tajrid al-Itiqâd* in theology and *Ahlâq al-Nâsirî* in ethics. In addition to being one of the most influential scholars of philosophy and theology of the later period, al-Ṭūsî also occupied an important place in the history of science with his mathematical and astronomical researches.

Mütercim Hakkında | About the Translator

Prof. Dr. Murat DEMİRKOL

1969 Tokat/Reşadiye doğumlu olan Murat Demirkol, 1990'da Ankara Üniversite İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 1994'te Sosyal Bilimler Enstitüsünde "İbn Tufeyl'e Göre Hakikat Arayışı" adlı tez ile Yüksek Lisansını, 2007 yılında aynı enstitüde "Nasîruddin Tûsî'nin İbn Sinacılığı" adlı tez ile Doktorasını tamamladı. 1990-2010 yılları arasında MEB'de öğretmenlik yaptı. 2011 yılından beri Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İlahiyat Fakültesi İslam Felsefesi Anabilim Dalında öğretim üyesi olan Demirkol, evli ve iki çocuk babasıdır. Demirkol'un İslam felsefesi ve ahlak ile ilgili makaleleri, bildirileri, kitap bölümleri, telif kitapları ve tercümelere bulunmaktadır. "El-İşârât ve't-Tenbîhât Şerh Geleneği İçinde Yapılan Felsefenin Gelişim ve Özgünlük Bakımından İncelenmesi" adlı Tübitak 1001 projesini tamamlayan Demirkol, 13. Yüzyılda Felsefe; 14-15. Yüzyıl İslam Düşüncesinde Felsefe, Kelam ve Tasavvuf; Kemalpaşazâde (İbn Kemal) adlı üç Uluslararası Sempozyumu organize etti. Demirkol'un öne çıkan kitap ve çeviri çalışmaları şunlardır: *İslam Düşüncesinde Erdem Ahlakı*; *Nasîreddin Tûsî'nin Ahlâk Felsefesine Etkisi*; *Tûsî'nin İbn Sina Savunması*; İbn Sînâ'nın Dânişnâme-i Alâî'sinin Farsçadan Türkçeye çevirisi, Kınalızâde'nin *Ahlâk-ı Alâî*'sinin Osmanlıcadan günümüz Türkçesine sadeleştirilmesi; Hüseyin Vaiz Kâşifî'nin *Ahlâk-ı Muhsinî*'sinin Farsçadan Türkçeye çevirisi.

Murat Demirkol, who was born in 1969 in Tokat/Reşadiye, graduated from Ankara University Faculty of Theology in 1990. In 1994, he completed his master's degree at the Ankara University Institute of Social Sciences with the thesis titled "The Search for Truth According to Ibn Tufayl" and in 2007 he completed his PhD at the same institute with the thesis titled "Nasiruddin al-Tûsî's Avicennasim". He worked as a teacher at the Ministry of National Education between 1990-2010. Demirkol, a faculty member in the Department of Islamic Philosophy at the Faculty of Theology at Ankara Yıldırım Beyazıt University since 2011, is married and has two children. Demirkol has articles, papers, book chapters, copyrighted books and translations on Islamic philosophy and ethics. Demirkol, who completed the Tübitak 1001 project titled "Investigation of Philosophy in the Commentary Tradition of Al-Ishârât wa't-Tanbihât in terms of Development and Originality", organized three International Symposiums titled Philosophy in the 13th Century; Philosophy, Theology and Sufism in 14th-15th Century Is-

lamic Thought; Kemalpařazāde (Ibn Kemal). Demirkol's prominent books and translation works are as follows: *Virtue Ethics in Islamic Thought*; *Nasiruddīn al-Ṭūsī's Influence on Moral Philosophy*; *Ṭūsī's Defense of Ibn Sina*; Translation of Ibn Sīnā's *Dānishnāma-yi 'Alā'ī* from Persian into Turkish; Simplification of Kinalizāde's *Ahlāq-ı Alā'ī* from Ottoman Turkish into modern Turkish; Translation of Hussein Vaiz Kāshiff's *Ahlāq-ı Muhsinī* from Persian into Turkish.

Kitap Hakkında

Ahlâk-ı Nâsirî

Ahlâk-ı Nâsirî, Nasiruddin Tûsî'nin İbn Miskeveyh tarafından yazılan *Tezhîbü'l-Ahlâk* kitabından yararlanarak telif ettiği sistematik bir ahlak kitabıdır. Tûsî'den sonra ahlak kitabı yazan müellifler *Ahlâk-ı Nâsirî*'yi model almışlardır. *Tezhîbü'l-ahlâk* adlı birinci bölümde ahlak felsefesi, *Tedbîrü'l-men zil* adlı ikinci bölümde ev idaresi, ekonomi ve eğitim konularını, *Siyâset-i müdün* adlı üçüncü bölümde siyaset felsefesi ve devlet yönetimi incelenmektedir. *Ahlak Eğitimi* adıyla Türkçeleştirilen birinci bölümün ilkeler kısmında; ahlakın konusu ve ilkeleri, insani nefis ve güçleri, bu nefsi diğerlerinden ayıran özellikler, insanın bu dünyadaki üstün konumu, insani nefsin yetkinlik ve eksikliği, nefsin yetkinliğini sağlayan şey, yetkinliğin amacı olarak iyi ve mutluluk konuları ele alınmaktadır. *Maksatlar* adlı ikinci kısımda ise; huyun tanımı, hakikati ve değişebilirliği, en üstün sanat olarak ahlak eğitimi, güzel ahlakı oluşturan erdemler, erdemlerin zıddı olan erdemsizlikler, erdemler ile erdeme benzeyen hâller arasındaki fark, adalet erdeminin üstünlüğü, erdemleri kazanma sırası ve mutluluk mertebesi, nefis sağlığının korunması ve nefis hastalıklarının tedavisi konuları incelenmektedir. *Ev Yönetimi* adlı ikinci bölümde; evin gerekliliği, evin rükünleri, mal ve gıda yönetimi, eş idaresi, çocuk eğitimi, anne ve baba haklarını gözetme, hizmetçilerin yönetimi konuları ele alınmaktadır. *Devlet Yönetimi* adlı üçüncü bölümde ise; toplumsallaşma ihtiyacı, toplumsallığın mahiyeti ve fazileti, sevgi, toplanma ve devlet çeşitleri, hükümdarlık yönetimi ve kuralları; görevlilerin yönetimi ve edepi, dostluk ve düşmanlık konuları incelenmektedir. Kitap, Platon'un tavsiyeleri ile bitmektedir. Kitabın yazımına felsefi üslup hâkim olmakla birlikte gerektiğince dinî referanslar, şiir ve hikâyelere başvurulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, erdem, ahlak eğitimi, ruh sağlığı, ev idaresi, devlet yönetimi

About the Book

Ahlāq al-Nāṣiri

Ahlāq al-Nāṣiri is a systematic book of ethics written by Nasiruddin al-Ṭūsī based on the book *Tehzīb al-Akhlāq* written by Ibn Miskawayh. The authors who wrote books on ethics after al-Ṭūsī took *Ahlāq al-Nāṣiri* as a model. The first chapter, *Tezhīb al-Akhlāq* deals with moral philosophy; the second chapter, *Tedbir al-menzil*, with household management, economy and education; and the third chapter, *Siyāset-i mudun*, with political philosophy and state administration. In the principles section of the first chapter, which is translated into Turkish under the title *Moral Education*, the subject and principles of morality, the human soul and its powers, the characteristics that distinguish this soul from others, the superior position of humans in this world, the competence and deficiency of the human soul, what enables the soul to be competent, the good and happiness as the purpose of competence are discussed. In the second part titled *Purposes*, the definition, truth and changeability of temperament, moral education as the highest art, virtues that constitute good morals, vices that are the opposite of virtues, the difference between virtues and virtue-like states, the superiority of the virtue of justice, the order of acquiring virtues and the level of happiness, the protection of the health of the soul and the treatment of the diseases of the soul are examined. The second chapter, *Household Management*, deals with the necessity of a home, the rudiments of a home, the management of goods and food, the management of a spouse, the education of children, the respecting of the rights of parents, and the management of servants. The third chapter, *State Management*, examines the need for socialization, the nature and virtue of sociality, love, assembly and types of state, the management and rules of the sovereign, the management and manners of officials, friendship and enmity. The book ends with Plato's recommendations. Although the book is written in a philosophical style, religious references, poetry and stories are used when necessary.

Keywords: Morality, virtue, moral education, mental health, household management, state administration

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ -----	11
Kitabın Telif Sebebi-----	12
Konuya Geçmeden Önce Arz Edilmesi Gereken Giriş-----	14
Bölümlerin Fihristi-----	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
AHLAK EĞİTİMİ -----	19
A. İLKELER -----	19
1. Ahlakın Konusu ve İlkeleri-----	19
2. Nefs-i Natıka Denilen İnsani Nefis-----	20
3. İnsani Nefsin Güçleri ve Diğer Güçlerden Farkı-----	25
4. İnsan Bu Âlemdeki Varlıkların En ŞerefliSidir-----	26
5. İnsani Nefsin Yetkinlik ve Eksikliği-----	31
6. Nefsin Yetkinliğini Sağlayan Şey ve Bu Konuda Doğruya Karşı Çıkanların Eleştirilmesi-----	33
7. Yetkinlikle Amaçlanan İyi ve Mutluluk-----	40
İyinin Kısımları-----	42
Mutluluğun Kısımları-----	43
B. MAKSATLAR -----	54
1. Huyun Tanımı, Hakikati ve Değişebilirliği-----	54
2. Ahlak Eğitimi En Üstün Sanattır-----	57
3. Güzel Ahlakı Oluşturan Erdem Çeşitleri-----	58
4. Temel Erdemlerin Altında Yer Alan Alt Erdemler-----	61
1) Hikmetin Alt Erdemleri-----	61
2) Yiğitliğin Alt Erdemleri-----	61
3) İffetin Alt Erdemleri-----	62
4) Adaletin Alt Erdemleri-----	64
5) Erdemlerin Zıddı Olan Erdemsizlikler-----	65
5. Erdemler ile Erdeme Benzeyen Hâller Arasındaki Fark-----	68
6. Adaletin Diğer Erdemlerden Üstünlüğü, Hâlleri ve Kısımları--	73
7. Erdemleri Kazanma Sırası ve Mutluluk Mertebesi-----	85
8. Nefis Sağlığının Korunması-----	88
9. Nefis Hastalıklarının Tedavisi Erdemsizliklerin Ortadan Kaldırılmasıyla Mümkündür-----	97
1) Teorik Kuvvenin Hastalıklarının Tedavisi-----	100
1- Şaşkınlığın Tedavisi-----	100
2- Yalın Bilgisizliğin Tedavisi-----	100
3- Birleşik Bilgisizliğin Tedavisi-----	101
2) İtme Kuvvesinin Hastalıklarının Tedavisi-----	102
1- Öfkenin Tedavisi-----	102
2- Korkaklığın Tedavisi-----	108
3- Korkunun Tedavisi-----	109
Ölüm Korkusunun Tedavisi-----	110

3) Çekme Kuvvesinin Hastalıkları ve Tedavisi -----	114
1- Aşırı Şehvetin Tedavisi -----	114
2- Tembelliğin Tedavisi -----	115
3- Üzüntünün Tedavisi -----	116
4- Hasedin Tedavisi -----	118

İKİNCİ BÖLÜM

EV YÖNETİMİ -----121

1. Ev İhtiyacının Sebebi, Evlerin Rükünleri ve Konuyla İlgili Önemli Hususlar -----	121
2. Mal ve Yiyeceklerin Yönetimi -----	124
3. Eşin İdaresi -----	128
4. Çocukların Yönetimi ve Eğitimi -----	132
1) Konuşma Adabı -----	139
2) Hareket ve Durma Adabı -----	140
3) Yemek Yeme Adabı -----	141
4) İçki İçme Adabı -----	142
Ek: Kitabın Telifinden Sonra Eklenen Fasıllar -----	143
5. Anne ve Baba Haklarına Riayet ve Ebeveyne İtaatsizlikten Alıkoyma -----	143
6. Hizmetçilerin ve Kölelerin Yönetimi -----	146

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET YÖNETİMİ -----149

1. Toplemsallaşma İhtiyacı, Bu İlmin Mahiyeti ve Fazileti -----	149
2. Birlikteliği Sağlayan Sevgi Erdemi ve Kısımları -----	156
3. Toplanma Çeşitleri ve Devletin Hâlleri -----	170
1) Erdemli Devlet -----	171
2) Erdemli Olmayan Devletler -----	176
1- Cahil Devlet -----	176
2- Fasık Devlet -----	183
3- Sapık Devlet -----	183
3) Nevabit -----	183
4. Hükümdarlık Yönetimi ve Hükümdarların Adabı -----	184
5. Görevlilerin Yönetimi ve Hükümdarın Emrinde Çalışanların Edepleri -----	194
6. Dostluk Erdemi ve Dostlarla İlişki Şekli -----	199
7. İnsan Sınıflarıyla İlişki Şekli -----	208
8. Kitabın Sonucu Olarak Platon'un Tavsiyeleri -----	212

NOTLAR -----215

DİZİN -----217